

Látogatás a Dohány utcai és a Kazinczy utcai zsinagógákban

2017.november 10-én péntek és november 13-án hétfő

A pénteki napon nagy érdeklődés mellett tekintettük meg Európa **legnagyobb zsinagógáját**, aminek befogadó képessége: ülőhely tekintetében 3100 fő, álló helye meghaladja az 1000 főt. Az **Ezüsnet Egyesület** tagjai és ismerősei 38 fővel vettek részt a tárlatvezetésen.

Az Ezüsnet Egyesület a **Zsidóépítészet**ről decemberben tartandó első előadás anyagában a **három VII. kerületben** felépített budapesti zsinagógát jelölte meg, ezek közül pénteken a neológ irányzatot képviselő Dohány utcait, míg hétfőn az ortodox Kazinczy utcai zsinagógát néztük meg.

A zsidó templomépítés aranykorszaka a 19. század második felére tehető Pesten, amikor többek között a – a **Rumbach Sebestény utcai (jelenleg renoválás miatt nem látogatható)**, a **Dohány utcai**, majd a **Kazinczy utcai – zsinagógák** létrejöttek.

Pénteken idegenvezetőnk a bevezetőjében a pesti zsidók életének kezdeteiről beszélt, akik nagyrésze Óbudáról és Újlakról érkeztek a dunai Rakodó tér (Roosevelt tér) és Vásártér (Erzsébet tér) vásárait. A XVIII. századtól kisebb imaházakban gyűltek össze vallásuk gyakorlására, majd az 1830-as évektől felvetődött egy nagy új templom gondolata.

1840-ben törvény engedte meg a zsidók számára a pesti ingatlanszerzést, 1844-ben ezért megvették az addig bérelt Dohány utcai zsinagóga telkét. 1852-ben az épület tervpályázatára három építész kapott meghívást: Hild József, Feszli Frigyes és Ludwig Förster, az utóbbi bécsi építész nyerte el tervével - a teljességgel újnak számító - öntöttvas tartószerkezetre tervezett épület megvalósításának lehetőségét.

A zsinagóga 1854-1859 között mindössze 5 év alatt épült fel, homlokzata keletre, Jeruzsálem felé néz, az épület főhomlokzatának domináns eleme, a két hagymakupolás torony, amelyek a jeruzsálemi Templom Jákint és Boázt a két királyfit jelképező bronz oszlopaire utalnak. Külső megjelenését a terrakotta téglával burkolt, szőnyegmintás a környezetéből magasságával messziről kitűnő épület együttes hívja fel magára a figyelmet. A bejáratnál, ami nyugati tájolású mindig sok turista áll sorba, hogy megcsodálhassa e nagyszerű építményt.

A belső tér: az előcsarnokon keresztül jutottunk be a hosszázás templom háromhajós, kazettás mennyezetű csarnokterébe. Megcsodálhattuk a belső impozáns térhatást, ami a rendkívül karcsú öntöttvas pillérszerkezet anyagatlan jelenlétének köszönhető. Az épület szimmetriájába illeszkedik a két orientális pártázattal díszített nyolcoldalú szószék. A templom bizánci mór stílusa a későbbi korok közel-keleti templomainak orientalista (keleti) díszítési jegyeit alkalmazza.

A zsidó egyház - 1868-ban tartott kongresszusán – Magyarországon három részre szakadt a **neológokra** (a reformok felé fordulók), az **ortodoxokra** (a hagyományőrök) és a **status quo antera** (mérsékelten tradíciótartókra).

A neológ irányzatot képviselő Dohány utcai zsinagógában a keleti főfalon helyezték el a frigyszekrényt (frigyláda) ez szolgál Tóra-tekercek őrzésére (Mózes öt könyve). A frigyszekrényt bársonyfüggöny és kárpit takarja (színeiben az arany és a fehér szín a meghatározó), amelyen héber szöveg és zsidó jelképek láthatók. A két oldalt magasodó iszlám ornamentikájú öntöttvas memórák (a hétágú lámpás), a Dávid-csillag, s a Tóra olvasó asztalt (Feszli Frigyes tervezte a felemelhető tetejű fa bimát) a frigyszekrény közelébe helyezték el a keresztény oltárok mintájára, a szentéllyel szerves egységet alkot az orgona is. A neológ zsinagógák fontos újítása volt az orgona (építője: Karl Hesse).

A Dohány utcai a templomot a II. Világháborúban 27 belövés érte, felújításához az 1990-es években az amerikai Emanuel Alapítvány (amely a magyar származású adományozó színész Tony Curtis édesapja nevét képviseli) 50 %-os támogatása mellé a magyar költségvetés is odaállt. Az épület melletti temető után az alapítvány holokauszt vörösránit talapzaton álló, „szomorúfüzet” mintázó [fém] "Holokausztáldozatainak emlékműve"-t néztük meg, amelynek leveleire ki-ki felvésetheti meghalt hozzátartozója nevét. Ezzel a látogatást végéhez ért, mivel a szombati ünnepnap miatt, ezt a zsinagógát 14:00-kor bezárják, lehetőség nyílt arra, hogy a belépő jegyekkel az érdeklődők visszatérjenek a nem régen felújítva megnyitott állandó kiállítás megtekintésére.

Hétfőn a mintegy 10 fős kisebb csoportot sem riasztott vissza a **Kazinczy utcai zsinagóga** megtekintésétől a hirtelen beköszöntő hideg téli időjárás. Tárlatvezetőnk (a rabbi) elmondta a zsinagóga 1029 főt tud befogadni.

Az ortodox irányzatot képviselő főtemplom tervpályázatát Löffler Sándor és Béla építészek nyerték el, 1912 tavaszán kezdődött el a zsinagóga kivitelezése és 1913 szeptemberében adták át. A II. világháború idején az épület megsérült, berendezéseinek nagyrésze elpusztult. Az elmúlt években a teljes rekonstrukciónak köszönhetően a szecessziós stílusú épület újra a korábbi pompájában ragyog, ezt az előadásunk képei is hűen bizonyítják majd december 6.-án (első előadásunkon).

Az épület homlokzatának meghatározó része a főbejárat, amely négy lépcső magasságban elhelyezett előtér után következik. A templombelső háromhajós, nyugat-keleti főtengellyel, keleti oldalán a frigyszekrény (felette félköríves rózsablak), mellette a főrabbi széke (Reich Koppel a zsinagóga első nagy tiszteletnek örvendő főrabbiájé, a széken halála óta egyetlen utódja sem ült tiszteletből és kegyeletből). Középen a bima (a Tóra-olvasó asztal) áll.

Tárlatvezetőnk részletesen beszélt a zsidó vallás történetéről, a főbb szimbólumokról, a szokásjogról, a hagyományokról. Továbbá a zsinagóga építésének történetéről, a vallási élet jelenéről, az épület belső díszítéséről. Készségesen válaszolt kérdéseinkre és fényképet is készített kis csoportunkról.

Lejegyezte: Tóth Ágnes